

Det umuliges mulighed

Et essay om grænseoverskridende stræben

Af Cecilie Waagner Falkenstrøm*

A. En mærkværdig trang

Et nyt årtusinde er begyndt. Forventningerne er store. Vi er grebet af en fornemmelse af, at et endnu ukendt åbent hav af muligheder ligger foran os – som mennesker, organisationer, kultur, samfund, kunst, filosofi og videnskab. Et åbent hav, som venter på at blive indtaget. Uendelige muligheder som kan føre os i retning af højere niveauer af indsigt, viden, perfektion, udvikling, oplysning, frihed, sublinitet, mening, livskvalitet og kærlighed. Men samtidig er mange af os ramt af følelsen af at stå med fødderne solidt plantet inde på den faste og trygge grund uendeligt langt fra de muligheder, som vi aner i horisonten. Vi mærker en længsel efter at komme længere ud, end vi kan forestille os er muligt. En længsel efter at sprænge grænserne for det mulige. En længsel efter at åbne nye mulighedshorisonter. Men tør vi stræbe længere end de muligheder, vi aner ude i horisonten? Tør vi stræbe efter det umulige? *Det umulige!* Dragende og frygtindgydende på samme tid. I en tid, hvor Gud er erklæret død (Nietzsche 1999), tør vi da tro på, at der noget længere ude end horisonten, som er værd at stræbe efter? Hvad skal vi dog bruge det umulige til, kunne man fristes til at spørge. Eftersom det umulige jo per definition er umuligt, må det også være spild af tid. Men hvad nu, hvis det umulige er en forudsætning for, at vi kan rykke grænserne for det mulige? Hvad nu, hvis vi i dag går glip af de muligheder, som er forbundet med at stræbe efter det umulige?

**Tør vi stræbe
efter det umu-
lige?**

* Cecilie Waagner Falkenstrøm er kunstner, cand.merc. og foredragsholder. Cecilie er ansat i et ph.d.-introforløb på CBS og har Studio Cecilie Falkenstrøm i København K.

Hvad er det, som får elskerens til igen og igen at forsøge det umulige; at blive forenet med den ultimative kærlighed? Hvad er det, som får mennesket til igen og igen at forsøge det umulige; at finde meningen med livet? Hvad er det, som får videnskabsmanden til igen og igen at forsøge det umulige; at finde universets grænse? Hvad får filosofen til igen og igen at forsøge det umulige; at skue ideerne, det sande? Hvad får kunstneren til igen og igen at forsøge det umulige; at skabe det sublime? Hvad er det for en mærkværdig trang, vi mennesker har til at stræbe efter det umulige? Og hvad i alverden skal vi bruge denne mærkværdige trang til? Hvad er *det umuliges mulighed*?

En oktobernat i 2013. Jeg var vågen. Grebet af denne mærkværdige trang til at muliggøre det umulige. I et øjeblik, uventet og pludseligt, greb tre små ord mig: *Det umuliges mulighed!* Her følger en undersøgelse af noget, der er muligt at gribe og alligevel slipper ud af mine hænder. En fortælling med sprækker. Sprækkernes fortælling.

B. En lidenskabsløs tid

Vi lever i en mærkelig tid. I det store og hele har vi, som kultur og samfund, en berøringsangst med det umulige. Til trods for at vi lever i en tid, som står over for store udfordringer, hvis løsninger synes umulige. Vi lever i krisernes tid. Finanskrisen. Klimakrisen. Kulturkrisen. Udviklingskrisen. Civilisationskrisen. Livskrisen. Økonomisk krisen. Politisk krisen. Eksistentiel krisen. Kriserne kradser. Overalt trænger umulige udfordringer sig på. Vi ønsker at skabe umulige forandringer. Alligevel tør de færreste stræbe lidenskabeligt efter det umulige. Vi lever i en lidenskabsløs tid. Vi lever i »en Tid, da man har slaaet en Streg over Lidenskaben for at tjene Videnskaben« (Kierkegaard 1843, s. 11). Man søger efter svar. »Hvad?« »Hvordan?« spørger man. Svarene er mange. Man tæller, måler og vejer. Opslugt af nødvendigheden tager man alle værktøjer i brug. Optimeringer. Forbedringer. Modernismens kæphest spændes for. Beregninger. Begrundelser. Best practices. Fortiden fremskrives ind i fremtiden. Forudsigelige forudsigelser. Planer. Prognoser. Visioner. Fremtiden trækkes ind i nuet. Dekonstruktion. Kritik. Kvantiteten eksploderer. Konstruktivisme. Postmodernisme. Det neonblinkende nu. Relativisme. Jeg har min sandhed, du har din sandhed, vi har alle vores egne subjektive sandheder. Alle sandheder og svar kan være lige gode. Alt er lige gyldigt – ligegyldigt! Man føler, at man sidder fast. Håbløsheden trænger sig på. Forvirring. Frustration. Uklarhed. Stress. Apati. Af-

magt. Tomhed. Meningsløshed. Fremmedgjorthed. Ulidenskabelighed. Længsel! Midt i ulidenskabeligheden er der en længsel efter lidenskaben. Midt i ligegyldigheden er der en længsel efter, at alt ikke er lige gyldigt. Midt i tællelysten er der en fornemmelse af, at »Ikke alt, der kan tælles, tæller, og ikke alt, der tæller, kan tælles« (Albert Einstein 1879-1955) – og dermed er der en længsel efter det, som virkelig tæller. Vi længes efter pejlemærker som vi meningsfuldt kan stræbe efter. Vi længes efter nye mulighedshorisonter. Vi længes efter det umulige.

Lidenskabsløshed og længsel

Alt for længe har vores tids moderne og postmoderne optikker søgt at skabe et mulighedsrum ved at rette blikket mod forskellige kombinationer af fortid, nu og fremtid. Kombinationerne er mange. Mulighederne begrænsede. Til trods for en uendelig række af svar og løsninger på de umulige udfordringer, forbliver autentisk forandring uden for rækkevidde. Hvert relative nu afløser det foregående. Man mister sig selv i-tiden. Opslugt i det relative nu, har man glemt øjeblikket. Øjeblikket. Det absolutte nu. »imellem Bevægelse og Hvile har Øjeblikket sin Plads, dette besynderlige Væsen, der ikke findes i nogen Tid. Det er fra dette og til dette, at Forandringen finder Sted« (Platon 1992, s. 244).

Øjeblikket

Hvis vi ønsker at rykke os – som mennesker, organisationer, kultur, samfund, kunst, filosofi og videnskab – må vi vove at gribe øjeblikket. Vi må vove at forlade den kendte og sikre grund og tage springet ud på dybt vand. Vi må vove at sætte kursen mod det umulige i jagten på *det umuliges mulighed*.

C. Grænsen til det umulige

For at tilnærme os det umuliges mulighed, må først stille spørgsmålet: Hvad er det umulige? »det Umulige er Grænsen for det Virkelige (...) Da det Umulige saaledes er Grænsen for det Virkelige, saa er Alt, hvad som ikke er virkeligt, umuligt.« (Heiberg 1832, s. 57) Det umulige er det virkeliges grænse. Grænsen peger hen imod og omslutter den begrænsede virkelighed og adskiller den fra det ubegrænsede umulige. Det umulige er det, som overskrider det virkelige. Det umulige er det, der for så vidt ikke er til. Som mennesker kan vi ikke vide noget om det umulige. Det umulige er hverken Platons (2009) transcendent idé, som kan erkendes af fornuften, som direkte anskuer ideerne eller Kants (2002) noumenon, der ligger uden for den mu-

8. Organisation, ledelse og kommunikation

8.3. Ledelsesformer og processer

lige erfarings grænser, men kan tænkes ved hjælp af kategorierne. Det umulige overskrider den mulige tænkings, erkendelses og erfarings grænse. Det umulige er en tom betegner (Laclau 1996), der betegner det, som umuligt lader sig betegne. Balancerende på virkelighedens ultimative grænse, forsøger betegneren »umulig« at betegne det ubetegnelige. Men eftersom betegneren »umulig« selv er bundet til virkelighedens grænse, kan den aldrig repræsentere det umulige. Betegneren »umulig« bliver et grænsebegreb, som forsøger at betegne »ikke noget« som »noget«, der ligger uden for virkelighedens horisont. Men dette »ikke noget« kan vi ikke sige noget om. Det umulige er ligesom »das Ding an sich« (tingen i sig selv) et grænsebegreb, som betegner noget = x, hvorom vi slet intet ved, og heller ikke kan vide noget (Kant 2002). Således er det umulige det ubekendte. *»Hvad er da det Ubekendte? Det er Grændsen, til hvilken der bestandig kommer, og for saa vidt er det, naar Bevægelsens Bestemmelse ombyttes med Hvilens, det Forskjellige, det absolut Forskjellige. (...) den absolute Forskjellighed kan Forstanden end ikke tænke; thi absolut kan den ikke negere sig selv, men benytter sig selv dertil, og tænker altsaa den Forskjellighed i sig selv, som den tænker ved sig selv.«* (Kierkegaard 1977, s. 42). Det umulige er således omdrejningspunkt for *»(...) Tænkningens høieste Paradox, at ville opdage Noget, den ikke selv kan tænke.«* (Kierkegaard 1977, s. 34). *»Dog skal man ikke tænke ilde om Paradoxet; thi Paradoxet er Tankens Lidenskab, og den Tænker, som er uden Paradoxet, han er ligesom den Elsker der er uden Lidenskab: en maadelig Patron. Men enhver Lidenskabs høieste Potens er altid at ville sin egen Undergang (...)«* (Kierkegaard 1977, s. 34). Således er det umulige omdrejningspunkt for tænkningens højeste paradoks; at ville tænke noget, den ikke selv kan tænke. Det umulige er omdrejningspunkt for erkendelsens højeste paradoks; at ville erkende noget, den ikke kan erkende. Det umulige er omdrejningspunkt for erfaringens højeste paradoks; at ville erfare noget, den ikke kan erfare. Således er det umulige omdrejningspunkt for tænkningens, erkendelsens og erfaringens lidenskab, hvis højeste potens er at ville sin egen undergang ved at overskride grænsen til det umulige. Men en sådan overskridelse er umulig. Det umulige er umuligt!

Det umulige og paradokset

Her på den vibrerende grænse kunne vi overlade det umulige til sig selv. Som så mange gange før kunne vi stoppe her og vende blikket mod det virkelige, det nødvendige, det mulige. Men ikke denne gang. For grænsen til det umulige drager os. Det umulige kalder på os. Og vi må spørge os selv – hvad er det for en magnetisk tiltrækningskraft, det umulige har på os? Hvad er det for en mærkelig trang, vi menne-

sker har til at tænke det utænkelige, erkende det uerkendbare, erfare det uerfarbare, gøre det ugørlige og gribe det ugribelige? Hvad er det for en mærkværdig trang, vi mennesker har til at muliggøre det umulige?

**En mærkværdig
trang til at mulig-
gøre det umulige**

D. (U)mulighedens lidenskabelige stræben

Kierkegaards æstetiker ønsker sig mulighedens lidenskab: »*Skulde jeg ønske mig Noget, da vilde jeg ikke ønske mig Rigdom eller Magt, men Mulighedens Lidenskab, det Øie, der overalt evigt ungt, evigt brændende seer Muligheden.*« (Kierkegaard 1962, s. 42). Er det mulighedens lidenskab, som driver os i retning af det umulige? Nej, mulighedens lidenskab driver os i retning af muligheden, men ikke nødvendigvis til mulighedens yderste grænse, altså grænsen til det umulige. Derfor: Skulle jeg ønske mig noget, da ville jeg ikke ønske mig profit eller prestige, men *(u)mulighedens lidenskab*, det forspring, der i hvert øjeblik, passioneret brændende forsøger at overskride grænsen til det umulige.

**(u)mulighedens
lidenskab**

Ligesom det er umuligt at elske uden lidenskab, mister det umulige sin betydning, hvis vi forholder os lidenskabsløst til det. Vores lidenskab, som er rettet mod at overskride grænsen til det umulige, vil jeg navngive *(u)mulighedens lidenskab*. *(u)mulighedens lidenskabs* højeste potens er at ville sin egen undergang ved at blive opslugt i det umulige. For at tilnærme os *(u)mulighedens lidenskab* må vi spørge: Hvad er *(u)mulighed*? Og hvad er mulighed? »*Virkelighed er Eenhed af Mulighed og Nødvendighed*« (Kierkegaard 1849, s. 94). Virkelighed er til, mulighed kan blive til og nødvendighed er. Virkelighed er forholdet mellem mulighed og nødvendighed. Mulighed er således i et forhold med nødvendighed. Men muligheden er en fornøjelig fætter. Det ene øjeblik bejler den til nødvendighed – det næste øjeblik bejler den til det umulige.¹ Hvad skal vi så betegne forholdet mellem mulighed og umulighed? Forholdet mellem mulighed og umulighed, vil jeg navngive *(u)mulighed*. *(u)mulighed* opstår i det spændingsfelt, hvor mulighed og umulighed mødes. *(u)mulighedens* kraft står udspændt på forholdet mellem mulighed og umulighed. *(u)mulighed* er højspændt og kraftfuld. *(u)mulighed* har samme intensitet som kondescendens, det vil sige »*Som det, der hverken er fuldkommen iboende, eller fuldkommen overskridende, men udgør foreningen af immanens og transcendens*« (Kirkeby 2010, s. 222). *(u)mulighed* står udspændt på grænsen mellem mulighed og umulighed. Grænsen. Usynlig som

8. Organisation, ledelse og kommunikation

8.3. Ledelsesformer og processer

Den ultimative grænse

en lysstråle, alligevel dyb som en afgrund. Den ultimative grænse adskiller mulighed fra umulighed. *(u)muligheden* balancerer på mulighedsens yderste grænse – på grænsen til det umulige. Således er *(u)mulighedens lidenskab* den stræbende lidenskab, som er rettet mod at overskride grænsen mellem mulighed og umulighed, og dermed også den evindelig lidenskab rettet mod selve denne grænse – og dermed *(u)muligheden*. *(u)mulighedens lidenskab* er stræbende lidenskab. Den lidenskabelige stræben efter at overskride grænsen til det umulige, som samtidig er en stræben efter *(u)muligheden* på grænsen, vil jeg kalde for *(u)mulighedens lidenskabelige stræben* eller blot *(u)mulighedens stræben*. *(u)mulighedens stræben* er lidenskabelig stræben.

(u)mulighedens stræben

(u)mulighedens stræben er utrættelig og umættelig. *(u)mulighedens stræben* har samme kraftfulde drive som Schopenhauers universelle vilje: »*No possible satisfaction in the world could suffice to still its craving, set a final goal to its demands, and fill the bottomless pit of its heart*« (Schopenhauer 1969, s.573). Det er en stræben, som aldrig vil nå et endeligt mål og derfor aldrig fører til fuldbyrdelse. Men hvor Schopenhauers universelle vilje er blind og målløs, taber *(u)mulighedens stræben* aldrig sit mål af syne. Altid fornemmer den det umuliges kalden. Altid mærker den det umuliges nærvær. Altid er dens begær rettet mod det umulige.

(u)mulighedens stræben er en lidenskabelig stræben efter forening med det umulige, hvilket selvsagt er umuligt. Ønsket om forening med det umulige brænder lige så kærligt og længselsfuldt som Eros, kraften i mennesket, der stræber efter forening med det gode, det skønne, den højeste form for virkelighed (Platon 2009). Men hvor filosofien hos Platon kan skue ideerne (Platon 2009), forbliver forening med det umulige umuligt. Men den manglende mulighed for forening gør ikke *(u)mulighedens stræben* mindre kraftfuld. Tværtimod. *(u)mulighedens stræben* brænder lige så passioneret og lidenskabeligt som den romantiske kærligheds stræben og deler således også tristanismens præmis: Den stræben, der stiler mod forening, bliver størst, når forening er umulig. Dermed bliver selve den lidenskabelige stræben det centrale. Hvis vi låner en af Spinozas formuleringer, kunne det lyde sådan her: »*Vi stræber ikke efter (...) noget, fordi vi mener, at det er godt; men (...) noget er godt, fordi vi stræber efter det.*« (Spinoza 1969, 85). Vi må derfor spørge os selv: Hvad nu hvis det umulige ikke er målet, men at muligheden faktisk er selve det at stræ-

be efter det umulige, som vi aldrig vil kunne nå? Hvad nu hvis selve det at stræbe efter det umulige i sig selv er muligheden?

(u)mulighedens lidenskabelige stræben fører os fremad, opad, mod det umulige. I vores lidenskabelige forsøg på at overskride grænsen til det umulige, når vi til vores yderste grænse. Vi når til muligheden, og dermed til virkelighedens, yderste grænse. Men hvorfor er det vi igen og igen skal stræbe efter virkelighedens yderste grænse? Hvad skal vi bruge denne *(u)mulighedens lidenskabelige stræben* til? Hvorfor skal vi igen og igen søge at muliggøre det umulige, velvidende at det umulige er umuligt? Hvad er *det umuliges mulighed*?

E. Skal vi træde i eksistens eller kaste os i eksistens?

Det umuliges mulighed er hverken *(u)mulighed* eller det umulige + mulighed. *Det umuliges mulighed* er bundet til os som mennesker. For at forstå *det umuliges mulighed* må vi derfor forsøge at forstå os selv. Hvad er mennesket? »Mennesket er Aand. Men hvad er Aand? Aand er Selvet. Men hvad er Selvet? Selvet er et Forhold, der forholder sig til sig selv, eller er det i Forholdet, at Forholdet forholder sig til sig selv; Selvet er ikke Forholdet, men at Forholdet forholder sig til sig selv. Mennesket er en Synthese (...) En Synthese er et Forhold mellem To. Således betragtet er Mennesket endnu intet selv« (Kierkegaard 1849, s. 73). Kierkegaard beskriver mennesket som en række forhold mellem to – eksempelvis et forhold mellem Uendelighed og Endelighed, af det Timelige og det Evige, af Frihed og Nødvendighed (Kierkegaard 1849). Her er vi dog mere interesseret i hans beskrivelser af mennesket som et forhold mellem nødvendighed og mulighed (Kierkegaard 1849), det vil sige forholdet virkelighed. Jeg vil tilføje, at mennesket ligeledes er et forhold mellem mulighed og umulighed, det vil sige forholdet *(u)mulighed*. Vi er som mennesker sat i eksistensens forhold mellem nødvendighed og mulighed, altså forholdet virkelighed. Og samtidig er vi sat i eksistensens forhold mellem mulighed og umulighed, altså forholdet *(u)mulighed*. Som mennesker kan vi kun eksistere, idet vi som forhold forholder os til os selv og vores egen situation.

**Eksistens og
(u)mulighed**

8. Organisation, ledelse og kommunikation

8.3. Ledelsesformer og processer

Det nødvendiges mulighed

Det umuliges mulighed

Vi kan vælge at gribe de muligheder, som respektivt forholdet virkelighed og forholdet *(u)mulighed* giver os, idet vi forholder os til os selv og vores egen situation. Jeg vil navngive disse to forskellige muligheder for henholdsvis *det nødvendiges mulighed* og *det umuliges mulighed*. **Enten** kan vi som et forhold af nødvendighed og mulighed *træde i eksistens* som virkelighed, der forholder sig til sig selv. Når vi *træder i eksistens*, omfavner vi i øjeblikket *det nødvendiges mulighed*. **Eller** vi kan som et forhold af mulighed og umulighed *kaste os i eksistens* som *(u)mulighed*, der forholder sig til sig selv. Når vi *kaster os i eksistens*, griber vi i øjeblikket *det umuliges mulighed*.

Det nødvendiges mulighed er den mulighed, som opstår på grænsen mellem nødvendighed og mulighed – den opstår midt i virkeligheden – idet vi *træder i eksistens*. *Det nødvendiges mulighed* springer som en gnist fra virkelighedens klippe. *Det umuliges mulighed* er den mulighed, som opstår på grænsen til det umulige – på virkelighedens yderste grænse – idet vi *kaster os i eksistens*. *Det umuliges mulighed* springer som en gejser fra *(u)mulighedens* åbne hav.

Enten vælger vi, at blive på det velkendtes begrænsede, men sikre vej. Vi hænger i mulighedernes bagerste felt, hvor vi tager til takke med at blive skubbet fremad af nødvendighedens brede plov og omfavner *det nødvendiges mulighed*. **Eller** vi bryder nødvendighedens begrænsninger og lader det umulige trække os fremad. Vi samler vores lidenskabelige længsel efter det umulige i et spring helt frem i mulighedernes førende felt. I øjeblikket sætter vi af og tager springet ud på de 35.000 favne.

F. Det umuliges mulighed

Det umuliges mulighed. Ude af syne alligevel inden for rækkevidde. Øjeblikkets spring, hvor vi *kaster os i eksistens*, er *(u)mulighedens mulighed*. I øjeblikkets spring forholder vi os i en dobbelttrettet bevægelse til *(u)muligheden* og til os selv som *(u)muligheden*. *(u)mulighed* og eksistens mødes i et moment, der skaber *det umuliges mulighed*. Vi griber *det umuliges mulighed* i grebet af os selv.

Et kvantespring

Fra et solidt fundament i virkeligheden – balance mellem nødvendighed og mulighed – sætter vi af og springer momentant over i *(u)muligheden*. Et kvantespring. Et totalt brud med det foregående. Et spring fra midt i virkeligheden til virkelighedens yderste grænse. Et

spring fra begrænset til (u)begrænset. Et spring fra mulighedens flirt med nødvendigheden til mulighedens flirt med det umulige. Et spring fra grænsen mellem nødvendighed og mulighed til grænsen mellem mulighed og umulighed. Et spring fra forholdet virkelighed til forholdet *(u)mulighed*. Idet vi gennem kvantespringet vælger at tage ansvar for forholdet *(u)mulighed*, og derved aktualiserer forholdets forhold til sig selv, opstår *det umuliges mulighed*. Når vi forholder os selvan-svarligt til forholdet *(u)mulighed*, frisættes *det umuliges mulighed*.

G. Et opgør med fortvivlelsen

Når vi *træder i eksistens* for at omfavne *det nødvendiges mulighed*, er balance i forholdet mellem nødvendighed og mulighed essentiel, ellers risikerer vi at havne i mulighedens fortvivlelse. »*Løber nu Muligheden Nødvendigheden over Ende, saa Selvet i Muligheden løber fra sig selv, saa det intet Nødvendigt har, hvortil det skal tilbage: saa er dette Mulighedens Fortvivlelse.*« (Kierkegaard, S. 1849, s. 93). Mulighedens fortvivlelse er at mangle nødvendighed. Vi må have nødvendighed med ind i muligheden, så vi har et sted vi kan sætte af fra. Ligeledes må vi formode at balance i forholdet mellem mulighed og umulighed er væsentligt, når vi *kaster os i eksistens* for i øjeblikket at gribe *det umuliges mulighed*. Opsluger umuligheden muligheden, så selvet i umuligheden glemmer sig selv, så det intet muligt – og dermed virkeligt – har, hvortil det skal tilbage: så er dette *umulighedens fortvivlelse*. *Umulighedens fortvivlelse* er at mangle mulighed. *Umulighedens fortvivlelse* er som dykkersyge (dykkerrus) – opslugt i indbildninger om umuligheden, mister man orienteringen, og man mister sig selv i *(u)mulighedens* åbne hav. Afkoblet fra muligheden har selvet glemt sig selv og styrter mod havets afgrund.

**Mulighedens
fortvivlelse**

**Umulighedens
fortvivlelse**

Hvis vi ikke aktivt vælger at *træde i eksistens* for at omfavne *det nødvendiges mulighed* eller *kaste os i eksistens* for at gribe *det umuliges mulighed*, tager vi det passive valg. Vi lever som »das man« (Heidegger 2007) og gør som man gør. Man »er afslebet som en Rullesteen, courant som en gangbar Mynt« (Kierkegaard 1849, s. 91). Man er bare i omløb, men man er ikke sig selv. Man forholder sig passivt til sig selv og til sin situations øjeblik. Åndløst stræber man efter det andre stræber efter, og handlingslammet gør man det andre gør. Som et ekko af vores tids normsæt og forestillinger ønsker man sig uendelige muligheder, alt imens man har blikket stift rettet mod nødvendigheden. Man tilbyder hastighed og forandring, men beskæftiger sig alli-

Nødvendigheds fortvivlelse

gevel i det store og hele med forudsigelige forudsigelser. Man drømmer om mening og lykke, mens man dulmer sin eksistentielle længsel. Således slæber man som kamelen (Nietzsche 1999) rundt på tidens meninger og idealer uden at stille spørgsmålstejn ved dem. En endeløs ørkenvandring, hvor man som passiv drøvtygger accepterer tingenes tilstand som de er. Fortabt i nødvendigheden er muligheden ude af syne. Et fatamorgana af mulighed viser sig, men illusionen bryder, og det golde ørkenlandskab ligger igen foran en så langt øjet rækker. Havnet i nødvendighedens fortvivlelse² (Kierkegaard 1849), kan man ikke se mulighederne. Man føler, at man sidder fast. Man venter på, at intet kan lade sig gøre, og brokker sig imens. Søvnægneragtigt forsøger man at slippe bedst muligt igennem det hele via manøvrer, som i det store og hele er styret af commonsensetæknningens søvndyssende hyggelighed. Som spidsborgeren (Kierkegaard 1849) er man optaget af ligegyldig konformitet og vane. Man forsøger åndløst at bevare sin kendte og trygge virkelighed. Fanget i midelmådheden lever man ulidenskabeligt.

Men der er et alternativ! Vi kan aktivt frigøre os fra den anonyme »das man«, den passive kamel og den åndløse spidsborger. Vi kan vælge at gribe øjeblikket og sætte kursen mod det umulige.

H. Mulighedens spydspids

»(...) Enhver blev stor i Forhold til sin Forventning. Een blev stor ved at forvente det Mulige (...) men den, der forventede det Umulige, blev større end Alle.« (Kierkegaard 1843, s. 18). Det umulige er umuligt. Men hvis vi ønsker at rykke os – som mennesker, organisationer, filosofi, videnskab, kunst, kultur og samfund – skal vi turde at stræbe efter det umulige alligevel. Igen og igen skal vi søge at muliggøre det umulige. Hvorfor? Fordi vi ikke kan lade være. Fordi vi drives fremad af en forunderlig trang til at tænke det utænkelige, erfare det uerfarbare og gøre det ugørlige. Fordi vi i vores stræben efter det umulige griber vores ultimative muligheder.

Vores ultimative muligheder

(u)mulighedens lidenskabelige stræben river os med og fører os fremad, opad, mod det umulige. Som *mulighedens spydspids* skyder vi en høj fart mod grænsen til det umulige. I vores stræben efter det umulige – som vi aldrig vil kunne nå – udfolder vi vores muligheder på grænsen til det umulige. I vores lidenskabelige forsøg på at overskride grænsen til det umulige, når vi til mulighedens – og dermed virke-

lighedens – yderste grænse. Her griber vi øjeblikkets uendelige muligheder.

Vi skal genoplive øjeblikket. Med åbenhed skal vi rette vores intention direkte mod det umulige. Vi skal slippe paradokserne, udvidenheden og uvisheden løs. Med lidenskabelig bevidsthed, hjertemod og indsigtfuld handlekraft skal vi lade os drive fremad af en fornemmelse af uopsættelighed. Vi skal kultivere *(u)mulighedens lidenskab*. Vi skal dyrke *(u)mulighedens lidenskabelige stræben*. I vores stræben efter det umulige er der handlekraft. Autentisk nyskabelse har brug for *(u)mulighedens lidenskabelige stræben* som den drivkraft, der stræber efter at gøre det umulige muligt. Vores længsel efter det umulige og *(u)mulighedens* åbne hav er – ligesom længslen i Den lille prins – en handlekraftig længsel: »Når du vil have bygget et skib, skal du ikke kalde folk sammen for at samle tømmer. Du skal ikke uddele opgaver eller delegere arbejdet. Du skal vække deres længsel efter det store åbne hav« (Saint-Exupery 1986). Hvis vi virkelig vil rykke os, må vi altså rette vores intention direkte mod det umulige eller *(u)mulighedens* store åbne hav, som udgør grænsen til det umulige.

En handlekraftig længsel

Men hvad nu, hvis vi synes, at det er umuligt at rette vores åbne intention direkte mod det umulige? Hvad nu hvis vi ikke kan holde vores åbne intention rettet mod *(u)mulighedens* store hav? Så sætter vi en ledetråd i horisonten på det store åbne hav. Vi sætter en ledetråd på vores tænkings, erkendelses eller erfarings yderste grænse, som kan skabe retning for vores lidenskabelige stræben i retning mod det umulige. Vi skaber et grænsebegreb – en regulativ idé (Kant i Lübcke 2010) – som tilskynder os til at udvide vores tænkings- og praksishorisont. Som ledetråde, der peger i retning af det umulige, skal grænsebegreberne foranledige spørgsmål, hvis svar er uden for rækkevidde – og det er netop vores stræben efter disse svar, som vi aldrig vil få, som er det centrale. Sådanne grænsebegreber kunne være kærlighed, frihed, lykke, det perfekte, det gode, det sublime, det skønne, det sande eller tingen-i-sig-selv. Vi kan også spørge til relative umuligheder, som kan hjælpe med at udvide vores tænkings- og handlingshorisont: Meningen med mit liv? Fremtidens styreform? Universets grænse? En verden uden krig? En ny kultur? Disse og lignende grænsebegreber og spørgsmål fordrer, at vi aldrig stiller os tilfreds, men til stadighed søger at rykke vores egen grænse. Vi springer det velkendtes begrænsende rammer og udvider vores horisont. Vi bryder ud af vores normale komfortzone. Ved at turde stræbe efter det umulige, det urealistiske, det ugørlige ser vi nye sprækker, åbninger og

Ledetråde

Højere niveauer af viden, perfektion og skønhed

koblinger. Gennem vores stræben efter det umulige kommer vi i kontakt med nye muligheder, vi ikke tidligere så. Det som før syntes umuligt, bliver pludseligt muligt. Vi overskrider vores eksisterende meningsfuldheder, tanker, forestillinger, sandheder, ideer, teorier og praksisser. Gennem vores forsøg på at nå grænsen til det umulige, opdager vi, at det umuliges ultimative grænse ligger meget længere væk end vi troede. I vores lidenskabelige forsøg på at overskride grænsen til det umulige, overskrider vi vores egne konstruerede begrænsninger. I vores forsøg på at overskride grænsen til det umulige, når vi til vores yderste grænse. Vores længsel mod det umulige får os til at strække os længere, end vi ellers ville have gjort. Vores lidenskab mod det umulige får os til at komme op at stå på tå. Vores passion mod det umulige får os til at gå et skridt ekstra. Vores lidenskabelige stræben efter det umulige bærer os fremad, opad, mod højere niveauer af indsigt, viden, perfektion, udvikling, oplysning, etik, kærlighed, frihed, mening, lykke, skønhed og sublimitet.

I. En ny frontløbende strøm

Frontløbere

På tværs af alle felter er der en ny frontløbende strøm. En strøm, som dannes af utallige små hvirvler, men som alligevel har en fælles retning; fremad, opad mod det umulige. Strømmen består af tænkning og praksis, som har en ting til fælles: De er gennemstrømmet af *(u)mulighedens lidenskabelige stræben* efter at overskride grænsen til det umulige. En af disse strømhvirvler er den filosofi, som søger at overskride grænsen til det umulige – jeg vil kalde dette for *(u)mulighedens filosofi*. Platon foreslår, at vejen mod Eros' intrinsiske mål om forening med det sande, det skønne og det uendelige er åndelige tanker og kærlighed til visdom, altså filosofi (Platon 2009). Jeg vil her pege på, at *(u)mulighedens filosofi* er ét afsæt mod grænsen til det umulige. En lang række andre strømme tilnærmer sig ligeledes grænsen til det umulige fra forskellige vinkler. Jeg vil kalde disse frontløbende strømhvirvler for *(u)mulighedens tænkning*, *(u)mulighedens praksis*, *(u)mulighedens erkendelse*, *(u)mulighedens erfaring*, *(u)mulighedens elskov*, *(u)mulighedens etik*, *(u)mulighedens lederskab*, *(u)mulighedens fantasi*, *(u)mulighedens kreativitet*, *(u)mulighedens kultur*, *(u)mulighedens kunst*, *(u)mulighedens videnskab* og så videre.

Fra forskellige ståsteder sætter vi af, men i en fælles retning – mod det umulige. Vi søger at tænke det utænkelige, erfare det uerfarbare, frem-

stille det ufremstillige og gøre det ugørlige. Vi søger at gribe det ugribelige – og netop fordi det er ugribeligt, nyder vi at gribe ud efter det.

J. Efterskrift

Vi står på årtusindets førende kant. Vi er vågne. Vi er på tærerne. Næret af det umuliges magnetiske tiltrækningskraft. Opløftet af lidenskabens brusende styrke kaster vi os ud på dybt vand. Som *mulighedens spydspids* suser vi mod det umulige. For fuld kraft. Ligesom natsværmeren der tiltrækkes af lyskilden, brager vi mod grænsen til det umulige. Igen og igen. Grænsen. Igen og igen.

Vi vil det umulige. Vi lader os ikke bremse. Vi lader os ikke begrænse. Øjeblikket er vores. Med det umulige som ledetråd pisiker vi fremad. Drevet af *(u)mulighedens stræben* tager vi syvmileskridt. Vi er altid et skridt foran. Vi er det forspring, der i hvert øjeblik, passioneret brændende forsøger at overskride grænsen til det umulige. Grænsen. Igen og igen. Grænsen.

Det umuliges mulighed.

Noter

1. Eksempelvis opstiller Kant mulighed og umulighed som modsatte begreber (Lübcke 2010).
2. Nødvendighedens fortvivlelse er at mangle mulighed (Kierkegaard 1849).

Referencer

- Heiberg, J.L. 1832: Grundtræk til Philosophiens Philosophie eller den speculative logik. Som Ledetraad ved Forelæsninger paa den Kongelige militaire Højskole, København.
- Heidegger, M. 2007 [1927ty]: *Væren og Tid*. Forlaget Klim.
- Kant, I. 2002: *Kritik af den rene fornuft*. Oversættelse af Claus Bratt Østergaard, Det lille Forlag, Frederiksberg.
- Kierkegaard, S. 1843: *Frygt og Bæven. Dialektisk Lyrik*. Pseudonym Johannes de Silentio, i samlede værker, bd. 5. Gyldendal 1962. København.
- Kierkegaard, S. 1977 [1844]: *Philosophiske Smuler*. C.A. Reitzels Boghandel. København.
- Kierkegaard, S. 1849: *Sygdommen til Døden*. I samlede værker, bd. 15. Gyldendal 1962. København.
- Kierkegaard, S. 1962 [1843]: *Enten – Eller. Første del*. Gyldendal. København.
- Kirkeby, O.F. 2010. *Eventum tantum – begivenhedens ethos*. Samfundslitteratur, Frederiksberg.
- Laclau, E., 1996: *Why de Empty Signifiers Matter to Politics?*, I Laclau: Emancipation(s), Verso, London
- Lübcke, 2010: *Politikens Filosofileksikon*. Poul Lübcke (red.). Politikens forlag, 2. udgave.
- Nietzsche, F. 1999 [1911]: *Således talte Zarathustra*, Det lille Forlag, Frederiksberg.
- Platon1992: Platons skrifter, udg. af Carsten Høeg og Hans Ræder, bd. 6 (dialogen Parmenides 156d) København.
- Platon 2009: *Platons samlede værker*. J. Mejer og Chr. G. Tortzen (red.), København. Gyldendal.
- Saint-Exupery, A. 1986 [1946]: *Den lille prins*. Lindhardt og Ringhof 6. udgave.
- Schopenhauer 1969: *The World as Will and Representation*. Vol 2. Dover.
- Spinoza, Baruch de 1969 [1675, lat; 1924, ty]: *Etik*. København